

VERZET VANUIT DE ROSSE BUURT

Soho lijkt haar status als Londen's rosse buurt te verliezen als gevolg van morele regulatie en gentrificatie. Door verschillende tactieken van verzet te gebruiken weet een deel van de seksindustrie zich er nog staande te houden. Wat zijn de overlevingskansen van een rosse buurt in het huidige stedelijke klimaat?

Soho, van oorsprong de rosse buurt van Londen, bevindt zich in een fase van transformatie. De buurt ontwikkelde haar status als entertainment district in het naoorlogse vacuüm van de jaren '50, toen de binnensteden in verval raakten en daardoor bevolkt werden door minderbedeelde groepen zoals kunstenaars en arbeidsmigranten. De strategische locatie, de lage prijzen en groeiende koopkracht gaven de seksindustrie de ruimte om te bloeien. Ruim zestig jaar later staat Soho's seksindustrie onder druk. Steeds meer sekswerkplekken worden gesloten, net als de pornovideotheken en veel van de seksshops. De bordes die burleske shows promoten hangen er vervallen bij en in de steegjes waar de straatprostituees ooit regeerden huizen nu hippe koffietentjes. Het proces van gentrificatie is in gang gezet en lijkt een vernietigend effect op de seksindustrie te hebben. Toch blijkt een deel van de industrie te overleven, waarbij verschillende tactieken van verzet worden ingezet.

Gentrificatie in Soho

De gentrificatie van Soho vindt volgens antropologe Erin Sanders-MacDonagh niet plaats volgens het klassieke patroon zoals dat in de jaren '60 al geanalyseerd werd door Ruth Glass (Londen) en Sharon Zukin (New York). Zij merkten op dat woonwijken die van oudsher door de arbeidersklasse werden bewoond veranderden als gevolg van de instroom van een creatieve klasse van kunstenaars, studenten en uiteindelijk young urban professionals.

Deze instroom ging gepaard met stijgende huizenprijzen, waardoor de buurt te duur werd voor de arbeidersklasse en deze verdreven werd naar de randen van de stad. Als gevolg van de veranderende bevolkingssamenstelling veranderde ook het commerciële aanbod van deze buurten, waardoor lokale winkels plaats moesten maken voor ketens en buurtcafés vervangen werden door lunch bistro's.

Soho kan volgens Sanders-MacDonagh niet als een typische woonwijk worden geïdentificeerd, aangezien het merendeel van het vastgoed wordt gebruikt voor commerciële en zakelijke doeleinden. De gentrificatie van dit entertainment district is van bovenaf in gang gezet door een samenwerking tussen private investeerders en de lokale overheid. Door het verstrekken van bouwvergunningen stimuleert Westminster City Council de bouw van exclusieve appartementen en hotels, terwijl de vergunningen van een aantal seksshops en pornovideotheken zijn ingetrokken en sekswerkplekken zijn ontruimd. Ook zijn de commerciële huren in Soho de afgelopen jaren flink gestegen, waardoor steeds meer kleine ondernemers hun panden moeten verlaten. Niet alleen de seksindustrie maar ook de gay bars, jazzclubs, marktverkopers en textielzaken ondervinden op deze manier last van de gentrificatie. De gemiddelde prijs van een huis in Soho werd begin dit jaar geschat op 2 miljoen pond, een stijging van ruim 67% ten opzichte van het afgelopen jaar. Met de komst van Cross Rail, de nieuwe transportlijn die dagelijks tienduizenden bezoekers met zich mee zal brengen, wordt de druk op Soho alleen maar groter.

Soho's Original Book Shop verkoopt naast seksartikelen nu ook mode en kunstboeken. Voor de deur is de bouwbedrijvigheid vol aan de gang.

Foto: Marthe Singelenberg

Volgens MacDonagh is de privaat-publieke samenwerking in Soho erop gericht om een rijke elite aan te trekken, waarbij Soho dient te worden opgeschoond van onwenselijke groepen zoals sekswerkers en hun protegees. Dit beleid wordt door geograaf Phil Hubbard aangemerkt als morele regulatie, waarbij de moraliteitskwestie rond de seksindustrie wordt ingezet om gentrificatie te legitimeren. Ook de technologische voortuitgang zorgt ervoor dat de seksindustrie verandert en zich minder zichtbaar manifesteert in de stedelijke omgeving. Dankzij het internet is seks toegankelijker geworden en is de consument niet meer gebonden aan locatie. Hoe gaan de belanghebbenden van Soho's seksindustrie om met deze ontwikkelingen?

Gentrificatie lijkt een vernietigend effect te hebben op de seksindustrie

Verboden genot

Soho stond lange tijd bekend om het grote aanbod aan seksshops en pornovideotheken en kende een levendige handel in de verboden pornografie. Tegenwoordig, vertelt een voormalig handelaar in pornofilms, is het runnen van een pornovideotheek steeds moeilijker geworden:

“Ze verwachten dat je elke dvd checkt om te kijken of er iets bij zit wat niet aan de voorschriften voldoet. Toen ik een boete kreeg van 5.000 pond ben ik ermee gestopt. Vroeger verdiende je soms 3.000 pond per dag; nu is het niet meer rendabel.”

De enkele videotheken die nog open zijn staan onder strenge controle en het aanbod is volgens de handelaar een stuk braver geworden. Bordjes met 'licensed sex shop downstairs' geven aan dat er niets illegaals meer te vinden valt. Toch blijkt er vanonder de toonbank nog verboden materiaal verkocht te worden en vindt er in het geheim nog illegale handel plaats. Door hun dagelijkse praktijken voort te zetten verzetten de handelaren zich tegen de verscherpte maatregelen. Volgens James Scott wordt deze alledaagse vorm van verzet door gemarginaliseerde groepen gebruikt als het te riskant is om openlijk in opstand te komen.

Ook het houden van een bordeel is in het Verenigd Koninkrijk illegaal, alhoewel het verkopen van seks legaal is. Lange tijd werden de sekswerkplekken in Soho getolereerd, maar Scotland Yard stelde dat dit beleid is aangepast om de problemen met criminaliteit die 'historisch gezien' rond prostitutie spelen aan te pakken. Sekswerkplekken kunnen alleen openblijven als aan te tonen is dat de vrouwen onafhankelijk kamers huren en dat er geen derde partij is die verdient aan de diensten van de sekswerkers. In de afgelopen jaren heeft de politie verscheidene invallen gedaan in Soho en een groot deel van de werkplekken ontruimd. Ook de straatprostitutie waar Soho vroeger om bekend stond is verdwenen.

Toch bewijzen de open deuren met felgekleurde bordjes waarop met stift 'Model Girls' geschreven staat dat er in Soho toch nog werkplekken open zijn. De bordjes zijn vaak verscholen achter de gevels van winkels of strategisch achterin het trappenhuis geplaatst. Ook de vele massagesalons waarvan informeel bekend is dat er seksuele diensten worden aangeboden zijn nog in bedrijf, al is daar aan de buitenkant niets van te zien. Ondanks de dreiging van de invallen gaan de overgebleven sekswerkers door met hun praktijken en proberen daarbij zo min mogelijk op te vallen. De werkplekken zijn voor hen immers de veiligste manier om hun geld te verdienen.

Save Soho, Save the Girls!

Waar een deel van de seksindustrie zoveel mogelijk onder de radar probeert te blijven, zijn er ook groepen die actief in opstand komen. Sinds 2013 heeft het English Collective of Prostitutes (ECP) verscheidene demonstraties georganiseerd tegen het uitzetten van sekswerkers in Soho, waarbij ze veel steun uit de buurt kregen. De demonstranten, die maskers droegen om niet herkend te worden, verzochten vastgoedbedrijf Soho Estates dringend om niet meer mee te werken aan de ontruiming van de bordelen in Soho waarvan het bedrijf de eigenaar was. Soho Estates vormt het erfgoed van showman Paul Raymond, die de seksindustrie in de jaren '60 van de afgelopen eeuw juist op de kaart zette. Op het hoogtepunt van zijn succes bezat Raymond een derde van Soho's vastgoed en verdiende hij tonnen aan seksshows en pornotijdschriften. Tijdens de protesten keerden de lokale sekswerkers zich tegen zijn bedrijf, dat na zijn dood in 2008 een andere koers insloeg. Volgens het ECP zijn de uitzettingen een manier om het 'opschonen' van Soho te legitimeren. Voor elk ontruimd bordeel kan immers een hotel of restaurant in de plaats komen.

Niet alleen sekswerkers maar ook de clubs waar erotische shows worden opgevoerd hebben last van de aangescherpte maatregelen. In 2014 moest de legendarische seksclub Madame Jojo's, tevens eigendom van Soho Estates, sluiten vanwege een geweldsincident. Doodzonde, vonden de betogers van Save Soho,

De verbouwing van Madame Jojo's en Walker's Court. Erboven het versleten uithangbord van Raymond's Revuebar, ooit Soho's populairste seksclub.

Foto: Marthe Singelenberg

Deze winkelgevel vormt een handige cover up voor de bordjes met 'Model Girls'. Foto: Marthe Singelenberg

dat de morele regulatie niet geldt voor de elite; seks is nog altijd verkrijgbaar voor degenen die het zich kunnen veroorloven.

Ook de seksshops lijken zich aan te passen aan de veranderende vraag. Veel winkels zijn gesloten of hebben hun handel verplaatst naar een online omgeving. De winkels die nog seksartikelen verkopen hebben hun aanbod aangepast aan hun nieuwe klantenbestand. Een medewerker van seksshop Simply Pleasures vertelt: "We verkopen nu minder leer en meer producten voor hetero stellen. Ook het uiterlijk van de winkel is toegankelijker geworden." Net als Soho Estates spelen deze ondernemers in op de vraag van hun nieuwe klanten. Volgens een van de verkopers is de gentrificatie van Soho onvermijdelijk en moet iedere ondernemer die wil overleven zich hieraan aanpassen.

Alledaagse vormen van verzet lijken een effectieve strategie om te overleven

Aanvechten, aanpassen of doorgaan

Soho's seksindustrie is nog niet verdwenen, maar de ontruiming, boetes en renovaties hebben de afgelopen jaren voor opschudding gezorgd. Er zijn verscheidene sekswerkers uitgezet en een aantal ondernemers in de seksindustrie kozen eieren voor hun geld. Sommigen weigeren zich echter door de opschoningen te laten weggagen en komen daarbij openlijk in verzet. Daarbij worden zij gesteund door buurtbewoners, media en actiegroepen als Save Soho en het English Collective of Prostitutes. Hoewel de protesten nog niet veel hebben te lijken uitgehaald, lijken de alledaagse vormen van verzet die de pornohandelaren en sekswerkers toepassen een meer effectieve strategie om te overleven. Het is echter de vraag hoe lang zij weten stand te houden in het grijze gebied van de illegaliteit. Andere ondernemers in de seksindustrie passen zich liever aan en focussen zich op een ander deel van de markt; de consument die meer te besteden heeft. Het vastgoedbedrijf van Paul Raymond, die de seksindustrie in de naoorlogse periode op de kaart zette, speelt handig in op de ontwikkelingen en werkt samen met de overheid om Soho een nieuw gezicht te geven.

Voor wie wat te besteden heeft blijft seks een verkrijgbaar goed in Soho. En wie daar niet van houdt kan terecht in een voormalig bordeel voor een cocktail of een latte macchiato.

een groep van muzikanten, acteurs en kunstenaars die verbonden zijn aan Soho. De groep, die de creativiteit en tolerantie in de buurt wil beschermen, ziet de seksindustrie als een belangrijk onderdeel van Soho. Door middel van petitie en lobbyen proberen de actievoerders het opschonen van de buurt te voorkomen. De protesten van beide actiegroepen hebben veel aandacht gekregen in de media en dwongen de autoriteiten en de investeerders om op de kritiek te reageren. Toch lijken hun protesten weinig te hebben uitgehaald; de ontruiming gaat door en Madame Jojo's wordt momenteel verbouwd.

'Edgy, not seedy'

Voor de directie van Soho Estates kwam het sluiten van Madame Jojo's juist goed uit, hoewel de seksclub ooit het stokpaardje was van Raymond's imperium. De uitbater van de club raakte na het incident zijn vergunning kwijt; een goede aanleiding om het pand op te knappen en het verouderde interieur van de club een nieuw gezicht te geven. Het oude Madame Jojo's en de omringende panden aan Walker's Court, een smalle steeg die ooit de doorgang was voor hoerenlopers en drugsgebruikers, staan de komende jaren in de steigers. De visie: edgy, not seedy.

In dit kader opende Soho Estates in Walker's Court The Box, een exclusieve seksclub met een streng deurbeleid. Tafelprijzen beginnen bij £1.000 per avond en de duurste champagne op de kaart kost £20.000. Prins Harry en prinses Beatrice zijn slechts enkele van de graag geziene gasten van Soho's nieuwe high society. Hiermee speelt Soho Estates in op de nieuwe elite die de opwaardering van de buurt met zich mee brengt; 30 jaar geleden was het onwaarschijnlijk dat de koninklijke familie een voet in Soho zou zetten. Volgens MacDonagh vormt The Box het bewijs

Literatuurselectie

- Glass, R. (1964) Introduction: Aspects of Change. In: Glass, R (Ed.) London: Aspects of Change. London: MacKibbon and Kee.
- Hubbard, P. (2000) Desire/disgust: mapping the moral contours of heterosexuality, *Progress in Human Geography* 24, nr. 2, pp. 191-217.
- Sanders-McDonagh, E., Peyrefitte, M. & Ryalls, M. (2016) Sanitising the City: Exploring Hegemonic Gentrification in London's Soho. *Sociological Research Online* 21, nr. 3, pp. 1-4.
- Scott, J. C. (1989) Everyday Forms of Resistance. *The Copenhagen Papers*, 4, nr. 89, pp. 33-62.
- Zukin, S. (1987) Gentrification: Culture and Capital in the Urban Core, *Annual Review of Sociology* 13, pp. 129-147.

Marthe Singelenberg (marthsingelenberg@gmail.com) is research master student Urban Studies aan de UvA. Dit artikel is gebaseerd op etnografisch veldwerk in 2016-2017 en onderdeel van een vergelijkend onderzoek naar de veranderde rosse buurten van Amsterdam en Londen.